

**MINDEN MŰVÉSZ
MÖGÖTT KERESS
EGY KÉZMŰVEST!**

INTERJÚ PÉTERFY LÁSZLÓ SZOBRÁSZMŰVÉSSZEL

Szöveg: **Füzes** András
Fotók: **Péterfy** László archív

▲ Péterfy László portréja. Rajz: Füzes András

Most, hogy elkészült Péterfy László I. Károly-bronzszobra a Visegrád 700. ünnepi évre, és elengedhetetlen a szigorú határidős munkát, megbeszéltük, hogy lemegyünk akvarellezni a Duna-partra. Mostanában gyakran arról álmodik, hogy újra fest. Az interjú végül remek alkalom volt a festésre. Elindultunk kalapban a part mentén, és hogy látvány és ülőhely is legyen, egy uszadékfán telepedtünk le, ahonnan árnyékból festhettük a Dunakanyart. Kitettem a hangfelvevőt, és Laci festés közben elkezdett mesélni életéről, művészetéről.

► **Nem akarok olyan kérdést feltenni, ami elviszi a figyelmedet.**

Ez csak egy játék, amit most csinálunk, inkább ennek az egésznek a hangulatát kéne megfogni. Nem vészes.

► **Csak nem jut eszembe könnyedebb kérdés, mint hogy milyennek látod ma a művészet helyzetét, egységét? Te mindent megtettél a népművészet terén, de még mindig nincs betetőzve, még mindig nincs a népművészetnek tanszéke.**

Ha jól megfigyeled, az utóbbi évtizedben nem alakult ki egységes stílus a festészetben vagy a szobrászatban. Tulajdonképpen a kifejezési eszközöknek van határa. Nagyon kevés emberrel van kapcsolat, és azok sem elsősorban festők, hanem szobrászok. Népművészet-oktatás valóban nincs. Nem is tudják meghatározni művészettörténészek, hogy mi a népművészet, ott kezdődik, hogy nincs definíciója. Vannak, akik azt mondják, hogy az igazi népművészet a parasztművészet, a falu művészete, a falun élő tanulatlan emberek kifejezőmódja. Azoknak a művészetek, akik ezt nem tanulták, hanem ösztönösen művelik, tehát nem foglalkoztatja őket ennek az egésznek a története, az egésznek a kialakulása, nincsenek iskoláik. De hát ez ilyen szempontból nem igaz. Kell lennie valami többletnek, ami ebbe az irányba fordítja azt, aki ezzel foglalkozik. Itt nincs is nagyon éles határvonal persze. Az ember ilyenkor Csontváryt szokta példának hozni, de Csontváry nagyon szorgalmasan megtanulta a mesterséget. És akkor persze nagy kérdés az, hogy az ember ösztönösen csak a belső indításaira vagy a belső világára figyelve, vagy arra se figyelve fejezi-e ki magát. De hát ez már a 19. században mind stílust teremtett a legkülönbözőbb formái megoldásoktól

kezdve: a pointillizmus, a merev vonalak, mint Braque, a tömör formák kialakítása és így tovább. Szóval végigjártotta hirtelenjében a 19. század végén, a 20. század elején az összes kifejezési lehetőséget. Mindenre van példa. Volt időszak, különösen, mikor Párizs volt a művészvilág közepe, hogy egymást figyelve arra törekedtek, hogy valami egyéniséget hozzanak ki magukból, olyat, amit más nem csinál.

► **Mik az első találkozásaid a művészettel?**
Nem is tudom, hogy milyen szálon keveredtem a képzőművészettel ilyen életet meghatározó kapcsolatba. Ha visszaemlékszem egészen korai gyerekkoromra, én agyagozni nagyon szerettem, és mindig lovakat mintáztam...

► **Miért éppen lovakat?**
Gyerekkoromban egy nyárárdmenti kis faluban nőttem fel. A szomszédunk egy hóbortos ember volt. Teológiát végzett, majd külföldre ment. Egyszer csak észbe villant, hogy neki milyen csodálatos szülőfaluja van, és hogy ő gyerekkorában milyen szerelmes volt egy parasztlányba, akinél szebbet azóta se látott... Gondolt egyet, és hazament Selyébe. Megkereste ezt a lányt, feleségül vette, letelepedett a faluban, és pap lett. Nem dolgozott úgy, ahogy a selyeiek, akik szántottak, vetettek, kaszáltak, legeltettek a Havason. Miután birtokocskái voltak Mezőségen itt-ott, annak a jövedelméből éldegélt. Szenvedélyesen szerette a lovakat, gyönyörű lovakat vásárolt. Fölöttünk lakott, a hegyoldalban... Selyében minden hegyoldalban van, hegyes-völgyes hely. Gyerekkoromban a kerítésen át mindig lestem, hogy mit csinál az öreg Kakasi, aki mindig fekete ruhában járt, fehér ingben, nyakkendősen. Otthon ült a verandáján

egy kényelmes székben, volt vagy 3-4 nagy fia és egy csomó lánya is. Az egyik lány velem egykorú volt, ő volt az első szerelmem. Kakasi nem csinált egyebet, csak kiült a tornácra délelőtt, és ráparancsolt a fiaira, hogy hozzátok azt a pejt. Akkor kihozták azt a lovat, megjáraták. Na, most ülj fel egy kicsit, ugrátsd a lovat. Gyönyörű! Akkor azt a feketét hozzátok. És egymás után hozatta ki a lovait, és mindeniket megjáratá és gyönyörködött bennük. Én meg kuporogtam a kerítés mögött és csodáltam. Most is le tudnám rajzolni, ahogy az öreg Kakasi ül ott. De én attól kezdve csak lovakat gyúrtam agyagból, és lovakat rajzoltam. Első elemista koromig éltem ott, lehettem olyan 5-6 éves. Emlékszem, a ló testét, fejét, nyakát, hajlását, mindent meg tudtam csinálni, de az Istennek sem tudtam felállítani négy lábba, mert agyagból nem állt meg. A végén persze rájöttem, hogy hát papálcikákat kell

▲ Kettős [70-es évek]. Fotó: Alapfy László

ALL ARTISTS ARE ARTISANS

In the interview, András Füzes talks with sculptor László Péterfy about art, role models, his childhood and his teaching career in Transylvania, his meeting and working together with Imre Makovecz, and the heightened sense of beauty inherited from his boot-maker ancestors.

◀ Vetkőző [70-es évek].
Fotó: Alapfy László

bízták a teheneket, hogy vigyük ki legel-
tetni, és akkor mi, hasonló korú és sze-
repű kölykök, összegyűltünk csordába...

▶ A teheneket is rajzoltad?

Lovakat rajzoltam, teheneket nem raj-
zoltam. Ez a falu híres lótartó falu volt.
A legszebb lovak innen kerültek ki. Óriási
legelője volt a Bekecsnek, ami a Hargitá-
nak egy előhegysége. Nyáradselyének volt
itt a legnagyobb határa egész Maros-Tor-
da vármegyében. Emlékszem, ahogy a
legény jött és hajtotta a lovakat. Nyereg
nélkül ült a lovon, és vágatott végig a fa-
lun. Csattogtak a ló patkói, mert köves út
volt, patakköből kirakott összevissza út.

▶ Selye után hol éltetek tovább?

Egy távolabbi faluban, a Kis-Küküllő
mentén, egy Nagykend nevű községben.
Az elemi iskolákat Nagykenden végez-
tem, de utána a Marosvásárhelyi Re-
formátus Kollégium kötelező volt. Ide
járt minden elődöm: apám, nagyapám,
dédapám, úkapám, akik aztán teológi-
ára mentek. Tehát itt majdnem minden
faluban lelkészkedett valamelyik Pé-
terfy. Emlékszem egy öreg tanáromra,
aki, amikor megtudta, hogy kik a roko-
naim, egyszer bevitt a könyvtárba, és
elővette a régi iratokat, illetve a régi
osztálykönyveket, és végigkövette, hogy
hány elődöm járt oda.

A Marosvásárhelyi Református Kollé-
gumba 10 éves koromban kerültem, ahogy
minden hasonló papgyerek odakerült.
Volt ott egy nagyszerű rajztanárom, egy
iparművész. Ő egy agyagozó műhelyt
alakított ki a régi kollégium pincehelyisé-
geiben, ahol edényeket csináltunk, meg
én elkezdtem szobrokat mintázni. Például
apámat megmintáztam palástban, és ezeket
aztán kiégették, és kiállításon is szerepeltek.
És nagyon megdicsért, hogy milyen jók. Itt,
Vásárhelyen volt egy nagyon jó festőművész,
Bordi András, aki városi rajziskolát szervezett.
Engem oda nagyon korán, 9-10 évesen
beírtak. Rendszeresen jártam oda raj-
zolni egy kitűnően felszerelt rajzterem-
be, ami tele volt klasszikus szobrok
gipszmásolataival.

▶ Szüleid írtattak be?

Végül is a kollégium ajánlott. Kaptam
engedélyt, megfelelő délutáni órákban
elmehettem, mert nagyon szigorú rend
volt a kollégium bentlakásában. A Kultúr-
palota a legszebb szecessziós épület, ami
az 1910-es években épült. Többek között
Körösfői-Kriesch Aladárnak a freskói dí-
szítik. És ott volt a rajziskola. Élmény volt
oda bemenni. Csodálatos minden: az aj-
tók, a kilincsek megformálásától kezdve
a falfestményekig, a fekete márványból
faragott betétekig. Az ember végigment
a nagy előtéren, aminek a végét hatal-
mas tükrökből képzett fal alakította ki:
ha megállt középen, akkor egy végtelen
térbe jutott. Én mindig odaálltam. Ez az
egész környezet hihetetlen! És ott már év-
tizedek óta működött a városi rajziskola,
festőiskola, úgyhogy nálam jóval idősebb
emberek jártak oda rendszeresen. Az első
alkalommal, amikor oda bementem, ép-
pen aktot rajzoltak. És hát én is leültem,
kaptam szentet, rajztablát, meg megismer-
kedtem egy lánnyal. Ő is akkor került oda.
Természetesen rögtön szerelmes lettem,
és minden rajzóra után, 5-6 óra körül es-
tefelé hazakísértem. Nagyon-nagyon zilált
körülmények között, mert a városnak van-

▲ Hosszúfurulyás [70-es évek].
Fotó: Füzes András

◀ Angyalfej [1995]. Fotó: Alapfy László

nak olyan részei, ahol egy-egy fiúbanda
uralja a terepet, a lányokat is természet-
esen. Ezt a részt ott a Poklos-pataknak hív-
ták Vásárhelyen, úgyhogy egészen rémü-
letes maga a név is. Én a híd alatt bújtam
el, hogy agyon ne üssenek a Poklos-pa-
tak partján lakó fiúk meg legények, hogy
én Ajtay Évát hazakísérem. Szóval ez az
egész történet: hogy elkezdtem ott rajzol-
ni és festeni, és az életem is úgy alakult,
hogy tele volt már mindenféle komoly
érzelmet kiváltó helyzetekkel. És hát
közben maga a kollégium, ahol akkor már
az osztályharc szellemében működött a
világ. És itt mint osztályidegent meglehe-
tősen háttérbe szorítottak, és amiből csak
lehetett, megbuktattak. Szóval izgalmas
évek voltak. Hogy én odakerültem abba a
rajziskolába, ez volt a napnak a várva várt
2-3 órája. Annyira felfokozta az egyéb-
ként uralkodó szellem kontrasztja, hogy
én ott olyan békében lehettem, és olyan
csodálatos helyen a Kultúrpalotában, a
gyönyörű falfestmények és a rajztermek-
be vezető márványlépcsők között.

1948-ban Románia-szerte minden na-
gyobb városban művészeti középiskola
nyílt – szovjet mintára persze. Szeren-
csém volt, mert ez az évfolyam volt az
első, amely művészeti iskolás lehetett.
4-5 kollégiumba járó, jól rajzoló barátom
is felkerült, úgyhogy nagyon jó társaság
jött össze. Voltak korábbi, öregebb festők
is, de azok inkább maguknak festegető
emberek voltak. Szóval ez a szecessziós
épület, ez a Marosvásárhelyi Kultúrpalota
alaposan meghatározta a szemléletemet.
Mostanában is, ha odajutok, mindig szív-
dobogva megyek be az épületbe.

Érettségi után, mikor főiskolára kerültem
volna, ami nem volt egyszerű dolog az osz-
tályharc szelleme miatt, olyan szerencsém
volt, hogy a vásárhelyi művészeti iskolának
egy nagyszerű igazgatója, egy zsidó ember,
Izsák Márton nevű szobrász, valami oknál
fogva nemcsak apámat segítette távolról,
kiszegítette néhány fenyegető problémá-
ból, hanem engem is ajánlott, pátyolgatott.
Egyszer félrehívott, és azt mondta, hogy te
mint papfiú, nem fogsz felkerülni a főisko-
lára. Neked mindenből kitűnőnek kell len-
ned, akkor felvételi nélkül beiratkozhat-
sz

a főiskolára. Ha ő nincs, nem is sikerült
volna, mert egyik tárgyból 9-esem volt,
így engem már nem vettek volna fel. Izsák
Marci áthúzta a 9-est, és beírt oda egy 10-
est. Máskülönbem nem kerültem volna föl
a kolozsvári főiskolára.

▶ Hogy dőlt el, hogy szobrásznak vagy fes- tőnek tanulsz-e tovább?

Kolozsváron a szobrászat, grafika, textil
együtt voltak, és ott működött egyúttal
a konzervatórium és a színészképző is.
Együtt hallgattuk a legfontosabb tárgya-
kat, például a marxizmust... Akkortájt
meglehetősen éles volt az osztályharc. Az
én szegény Irénke húgomat, aki elsőéves
magyar szakos egyetemista volt 56-ban
Kolozsváron, és nagyon eleven, tehetsé-
ges és vezérnek számító egyéniség, letar-
tóztatták és 10 évre ítélték, mert elszavalt
egy verset a Házsongárdi Temetőben Apá-
czai-Csere János sírjánál, aminek az volt
a címe: Egy szó a zsarnokságról. Eltűnt,
néhány év múlva sikerült egy lapot írnia,
hogy Szamosújváron, ami a legsúlyosabb
politikai börtön volt, ott raboskodik. Azt
hiszem, 7 év után szabadlábra engedték.
Hárman voltunk testvérek. Két húgom
volt. A kisebbik húgom is magyar irodal-
om szakot végzett, ő is tanár lett, most
Sepsiszentgyörgyön él. Állandó fenyege-
tetségben volt az apám. Még az érettsé-
gi környékén Vásárhelyen a Securitáté
engem is rendszeresen behívott kihallga-
tásra, ami állandó feszültséget jelentett.
Közben mindenféle rémhírek terjedtek,
hogy így megverik, úgy megverik. Velem
nem történt semmi ilyen, legfeljebb anyyi,
hogy reggel 8-ra meg kellett jelenjek, és
este 6 órakor azt mondták, mehetek haza.
Közben ültem egy folyosón, és kész.
Elkalandoztam a kérdéstől. Hogy is fejez-
te ki magát Michelangelo? Mi a festészet?
Hívgerű asszonyi dolog. Ha megnézed a
festményeit, azok is mind szobrok. A Six-
tus-kápolna figurái szobrok. Be is vallja.
Már Marosvásárhelyen a Művészeti Kö-
zépiskolában szobrász szerettem volna
mindig lenni, de valahogy úgy intéződött a
dolog, hogy festő szakra kerültem főisko-
lára is, és már nem nagyon lehetett szakot
váltogatni. De örültem, hogy mint osztály-

▼ Kós Károly, bronz kisplasztika [1985].
Fotó: Alapfy László

idegent, egyáltalában felvesznek. Ez va-
lami különleges kivétel volt annak idején.
De az ember tanuljon meg jól rajzolni!

▶ Többfelé is tanítottál a főiskola után. Merre indultál?

Egy román gimnáziumban tanítottam,
Avasfelsőfalun, ami Máramarossziget és
Szatmárnémeti között kb. félúton he-
lyezkedik el, közel a határhoz. Egy cso-
dálatos vidék, csodálatos emberekkel.
Kitűnő, a legfinomabb turci pálinkát ők
főzték. Ez a Turc ott volt épp a szomszéd
faluban, ez a híres szatmári pálinkának
a lehető legjobb formája. Pálinkázás köz-
ben nagyon jól összejöttem mindenkivel.
Az a megfigyelő securitátés tiszt, aki az-
zal volt megbízva, hogy engem figyeljen,
jól berúgott, és elmondta, hogy: én va-
gyok a megfigyelőd, tőlem azt csinálsz,
amit akarsz. Nem is volt román..., talán
oroszlak vagy más szláv volt.

▲ Kollektívbe lépés pillanata (1954). Fotó: Fűzes András

› Hol találkoztatok a feleségeddel, Jékely Adrienn-nel, Ádival?

A főiskola után történt, és teljesen véletlenül ismerkedtünk meg az utcán. Akkor engem elhelyeztek egy román vidékre, Avasfelsőfaluba, ahol jól megtanultam románul. Volt egy nagynéném, aki Marosvásárhelyen olyan helyen dolgozott és addig ügyeskedett, amíg közelebb helyeztek egy Szászrégen nevű kisvárosba. Volt ott egy elemi fokú művészeti iskola, ahol a gyerekekkel rajzolni-festeni tanultunk. Sok időm volt, csak délután tanítottam, tudtam festeni, meg jönni-menni. Jutalomból, órák végén még megrajzoltam az osztálygyerekeinek portréit is. Még főiskolás koromban elkezdtem festeni egy diplomamunkát. Már majdnem kész voltam vele, mikor kaptunk egy felhívást, hogy ilyen és ilyen témájú képekkel pályázni lehet Bukarestbe. Én pont egy olyan témájú képet festettem: építőmunkásokat, ahogy dolgoztak, ahogy ott állt kettő közepén, és nem csinált semmit, de körülöttük szerzők meg háttérben az építkezés... Egy tanársegédem mondta, hogy küldjem be, van még két hónap, hogy újat fessek. És én beküldtem. Festettem egy másik képet, lediplomáztam, kikerültem az Avasba, el is feledkeztem az egész dologról. Egyszer csak kapok a postáról egy csekket 14 000 lejről, amikor egy tanárembernek 800-as

fizetése volt, hogy megvették a képet Bukarestben. Kiváltottam ezt a pénzt, és azonnal vettem egy motorkerékpárt, mert régóta vágyódtam rá. Akkor jelentek meg a cseh Jawa motorok. Itt Magyarországon nem lehetett kapni ezt a típust: egy 250 cm³-es Ogar Jawának nevezett motorkerékpár volt, gyönyörű, meggyvörös. Tehát Ádival Szászrégenben ismerkedtünk meg. Volt nekem egy nagyszerű magyar tanárnőm a kollégiumból, Osváth Sárának hívták, aki, ha csak lehetett, minden jelentős magyar emberrel elkezdett levelezni: íróval, művésszel. Szenvedélyes levélíró volt. Többek között Áprilyval is levelezett, aki itt, Visegrádon lakott. Ez a levelezés olyan hatással volt Lajos bácsira – amúgy is haza akart menni Parajdra, ahol gyerekeskedett –, hogy írt Sárának, hogy Parajd felé utaztában le fog szállni Szászrégenben, és meglátogatja őket az unokájával, Jékely Adrienn-nel. Sárka mindig meghívott vacsorára, boldog volt, hogy ott vagyok, kiderült aztán, hogy tetszettem is neki, egyszer bevallotta... Magyarégenben éppen baktattam le hozzájuk, egyszer csak látom, hogy a járda másik oldalán egy nagyon tekintélyes, szürke kabátos, kalapos, nagyon ismerős arcú férfiú baktat egy 16-17 éves forma gyönyörű lánnyal, akinek vastag szőke copfjai voltak. Nézttem, hogy milyen gyö-

nyörű ez a lány, amikor megszólított, hogy keresi Osváth Sárát. Persze lekísértem oda őket, akkor ott tartottak vacsorára. Ádival ott ismerkedtünk meg, akinek egy álma volt: eljutni Parajdra, ahol a nagypapja főlt, és felmenni Rapsonné várához. Olvasta a nagypapja versét, olvasott a várról, meg volt győződve róla, hogy az valami tündérpalota. Persze fölajánlottam Ádinak, hogy elviszem oda. 2-3 évre rá házasság lett a vége. Apám összeeskettett minket, az egyházi esküvő megvolt, de hát engedélyt kellett kérni a nagy román nemzetgyűléstől, hogy én itt Magyarországon megnősülhessek. Arra másfél évet kellett várni persze. Úgy engedélyezték, hogy Ádi jön le Vásárhelyre. Boldogok lettünk volna ezzel, de ennek két akadálya is volt: egyrészt nekem nem volt hivatalos lakásom, másrészt pedig hát Románia akkor nem szívesen fogadott be magyar állampolgárokat. 1966-ban át tudtam jönni. Aztán végül is hivatalosan itt házasodtunk össze.

› Hogyan ismerkedtél meg Makovecz Imrével?

Áttelepülésem után nyári táborok voltak – a Népművelési Intézet szervezésében – Tokajban. Én ott tanárként szerepeltem éveken keresztül, vezettem a fafaragókat, és Imrét meghívták előadást tartani. És Imre a maga jellegzetes, akkor még

◀ Érem, Bethlen Gábor portréja (1982). Fotó: Alapfy László

jellegzetesebb stílusában isteni előadást tartott, nagyon megtetszett. Persze utána ott a pincékben nagy vacsora, ivászat volt... Imre ugyan nem ivott, de rengeteget cigarettázott. Kiderült, hogy majdnem szomszédok vagyunk. Én akkor a Körtéren laktam a Moziházban. Aztán sokszor meghívott magukhoz. Ott ismertem meg Csete Gyurkát. Aztán kiderült, hogy Imre a Pilisi Erdőgazdaság építésmérnökeként működik. Hát mondtam, hogy én is itt vagyok kint, úgyhogy meglátogattam jó néhányszor. Táborokat szerveztek ott fent a hegyen fafaragóknak, textileseknek, iparművészeknek, előadásokat tartott ő is, én is. Nagyon összebarkáztunk. Akkor még Csete Gyurka is itt volt, aztán Imre Csetével valahogy összeveszett.

Az országban 11 helyszínen szerveztem népművészeti fafaragó táborokat. Aztán ebből szerveződött lassan az, hogy országos népművészeti kiállítást szerveztünk Bánszky Pál segítségével. A rendszerváltás után Makovecz igazgatónak akart kineveztetni a Népművelési Intézetben. Alig tudtam megmenekülni, úgyhogy csak igazgatóhelyettes lettem.

› Mi volt az első közös munkátok Imrével?

A Sárospataki Művelődési Ház. Azt nagyon komolyan vette. Emlékszem, hogy előtte sokat beszélgettünk a honfoglalás kor művészetéről, mindenféle könyveket cserélgettünk. Ő ezt az épületet egy avar kori szíjférgyűjtő tervezte. Mondta, hogy hát ő oda szeretne két szobrot csináltatni. Mondom: Imre, mégis milyen szoborra gondolsz? Rám nézett a jellegzetes tekintetével: Milyen szobor? Olyan szobrokat akarok, hogy ha valaki közöttük átmegy, más emberként lépjen be. Ja, mondom, akkor már tudom. Persze egy csomó vázlatot csináltam. Gondoltam, válasszon. Jött és: Nem! Nem! Aztán elkészítettem azokat az angyalokat, azok már tetszettek neki. Itt faragtam az udvaron a nagy figurákat. Aztán jó pár templomba még készítettem szobrokat: Paks, Siófok, Győr... Imrével mindig jókat beszélgettünk, nem rúgott be sosem, néha megittunk egy-egy pár pohár bort, nagyon határozott véleményei voltak, és nagyon jól, kitűnően rajzolt.

› Tudom, hogy Kő Pál is gyakran járt ki hozzád. Vele is Makoveczen keresztül ismerkedtél meg?

Lujossal mi sógorok voltunk. Nagy bulik voltak, ittunk is, be kell valljam. Hoztam korsóval a borokat, Lujos is hozott. Szoktunk Iván is itt volt, de senki sem tudott úgy illeszkedni a társaságba, mint Lujos, mert ő parasztyerek volt. Maczky Leventének hívták Kő Pált, de ezen a néven nem vették volna fel a főiskolára annak idején, úgyhogy ő felvett egy kitalált nevet, és csak az anyját vallotta be. Talán még el is vált az anyja-apja, hogy hivatalosan se akadályozza a Maczky név, a Maczky tekintetes úr, aki mindig lóháton járt. Gyönyörű lovai voltak. Lujos nagyon szeretett énekelni, én is tudtam népdalokat. Hajnalig ittunk és énekeltünk ketten.

› Alapvetően természetelű, figurális művész vagy. Nálad nem válik el a szobrászat a festészetől. Mit gondolsz az absztrakt művészetéről?

Más embert, gondolkodást, más érzelmi életet kíván az, amit absztrakciónak neveznek. Ráadásul ez egy nemzetközi nyelv volt. Nem lehetett akármilyen absztrakt valaki. Azt a folyamatot, amit mondjuk Párizsban az elődök kitaláltak, végigcsináltak: hogy mint Picasso, aki fantasztikusan rajzolt, eljutott egy olyan absztrakcióig, amit ismerünk, de a természetábrázolás során jutott el! Az utána lévők, már Braque például, eleve egy absztrahából indult ki. Akkor már egy külön gondolkodás, egy külön felület volt, már egy külön felületekben, színekben, kockákban gondolkodó szellem kellett. Én ebbe gyakorlatilag sosem tudtam beleélni magam. Ez egy más nyelv, egy más irányba visz. Fantasztikus lehetőség van benne, ha az ember jó művel találkozik, elkezd nézni, és arra gondol, hogy az egyensúly, a színek hogyan hatnak rá. Amikor már más szemmel, más lélekkel figyeli a dolgokat, és mögötte nem az életjelenséget keresi, hanem valóban azt a hatást, amit egyébként, ha nézel egy erdőt, egy fát, akkor is hatással van az emberre. Végül is ebben természetet jelenít meg a maga eszközeivel. Én nagyon élveztem és élvez-

Minden művész mögött keres egy kézművest!

› Családotban sokan alkottak a művészet különböző területein. Talán ez is egyfajta absztrakció, ahogy az irodalom, a színművészet, a kézművesség tovább él akár a festészetben, a szobrászatban, és mindig jön valaki, aki egyiket-másikat továbbviszi. Minden művész mögött keres egy kézművest! Akiket én kereshetek, ezek csizmadiák voltak Marosvásárhelyen a 19. század elejétől. Sőt a híres vásárhelyi csizmadia céhmestere volt egy Dabóczy, aki a millenniumi kiállításon aranyérmét nyert egy pár

▶ Férfiarckép (60-as évek vége). Fotó: Alapfy László

FOR THE INAUGURATION OF LÁSZLÓ PÉTERFY'S CHARLES I SCULPTURE

The work of Kossuth Prize-winning sculptor László Péterfy was inaugurated in Visegrád in July 2023, on the occasion of the 700th anniversary of the royal seat. In the words of András Füzes, "Each of the master's sculptures radiates the beauty of God, which is there in everything. László Péterfy's works open the door to the secret of transcendence in a manner that dispels uncertainty and abstraction, hinting at no more than what is readily recognised from this side of reality. His figural compositions testify authentically to the duty of art by allowing us to peek behind the veils of sculpture and matter, while walking the fine line between becoming too literal or too abstruse."

▼ Esküvői pár (70-es évek). Fotó: Alapfy László

csizmájával. És hát feltehetően az a többlet-szépérezék, ami a családban kialakult, az ezeknek a csizmadiáknak volt köszönhető, akiknek azért meg kellett formálniuk annak idején azt a lábbelit.

Mikor áttelepüdtem, akkor Dabóczy Mihály műtermében tudtam dolgozni, aki édesanyám testvére és az előbb említett csizmadiamester unokája volt. Nagy szerencsém volt, mert a Várbazár annak idején szobrászműtermek sora volt: Vigh Tamás volt az egyik szomszédom, Varga Imre a másik szomszédom. Különösen Vigh Tamást szerettem nagyon. Ő aztán kiköltözött Visegrádra. Most is fel tudom idézni, ahogy tervezte a szobrait: milyen fantasztikus előkészülettel, milyen fantasztikus tanulmányosorral, sorozattal, rajz- és különböző plasztikai megoldásokkal kereste a végső megoldást a szobraihoz.

Visegrádon, a Duna-parton áll Vigh Tamás millenniumi emlékműve, az Életfa. Hasonlóan nagy kötömbökből épül fel, mint amilyenekkel te is birkóztál a Völgyben. Dolgoztál együtt Vigh Tamással?

A szomszédban dolgoztam, és ha csak lehetett, ott voltam a műtermében, de közösen nem dolgoztunk. Varga Imre

egyszer rám bízta egy szobrát. Ő nagyvonalú volt, és nem sokat törődött ezzel, úgyhogy az egyik szobrának, valami kerétszlánynak félig-meddig én vagyok a készítője, már nem tudom, hová került, egy parkban lett elhelyezve.

Mindig csodáltam Vigh Tamást, ő volt a szememben az az ember, aki olyan komolyan veszi a művészetet, mint a csillagászatot. Mert ő szenvedélyes csillagász is volt. Látszó volt, komoly felszerelése, és Visegrádon, fenn a kertje végében volt egy fatorony, ahol éjszakákon vizsgálta a bolygókat, és jegyezte, hogy melyik milyen irányba mozog el.

Vigh Tamást tartom emberileg és művészileg is a legtöbbről, de Lujost is. Lujosban az volt a csoda, hogy ő ezt játszva csinálta, röhögve, könnyedén, kapásból, villámgyorsan. Valóban östehetség volt.

De faragtunk együtt itt az Áprily-völgyben Melocccóval is. Jó pár évig együtt dolgoztunk. Nekem már kész volt a gipszem, azt kellett köbe faragnom, ő meg hozott egy nagy kötömböt, és elkezdett a közepén valamit faricskálni. Mondom, milyen szobrot? Hát, nem tudom, azt mondja. És egyszer kezdett kibontakozni egy fej abból a nagy köből. És megfaragta gyönyörűen. Komoly intellektus. Anyira felette volt szellemileg a szobrászkollégáknak. Most is.

> Nemzetközi szinten is van példaképed?

Persze! A francia szobrászok. De az angolok is. Moore például. Hát az felülmúlhatatlan. Különösen, amikor megtudtam, hogyan faragja a szobrait. Sétál a tengerparton, talál egy kavicsot, megforgatja, nem tetszik, felvesz egy másik kavicsot, na, ez jó lesz. Hazaviszi, tiszteresre felnagyíttatja a munkásaival. Na, akkor ebből csináljatok egy ekkorát, és a végén egy kicsit belefarg. És ott van a Henry Moore csodálatos szobra. Ezek tengerparti kavicsok. Ez az igazi háttere a dolgainak.

> És a festők közül?

Elsősorban a nagybányaiak. De Guttuso olasz festő is. De hát nem tudtam szabadulni sosem a Marosvásárhelyi Képtár gyönyörű gyűjteményében látott képektől. Ezek mindig elbűvöltek. Volt ott egy

Munkácsy! És hát a faluból Káli Dénes, aki pap volt, de emellett egy tehetséges autodidakta festő is. Az ő képei erősen ösztönöztek. És Karsai Zsigmond, aki szintén az ő hatására kezdett megtanulni festeni, és aki aztán szintén a Népművelési Intézetbe került. Együtt jártuk az országot, amatőr festőiskolákat, képzőművészeket látogatva.

Időközben, egy óra elteltével befejeztük a festést. Nagyon meleg volt már, és harangoztak is. Erzsébet már kezdi melegíteni a levest. Még ránéz az akvarellemre. – Mosd ki az ecsetet jobban, és most vedd el a sárgát! Az előtérben vannak a legerőteljesebb tónusok és a legerőteljesebb színek. Ahogy távolodsz a térben, a képen úgy világosodnak, és úgy válnak mindinkább a kék fele el. Így is van, mert ha festesz és teljesen hunyorítasz, és úgy nézed a tájat, akkor ezek erőteljesen, fokozottan jelennek meg...

▲ Wekerle Sándor szobra (2008). Fotó: Alapfy László

PÉTERFY LÁSZLÓ I. KÁROLY SZOBRÁNAK AVATÁSÁRA

Szöveg: Füzes András

▲ I. Károly szobra, kiállításmegnyitó. Fotó: Bánk Erik

A Visegrád és Dunabogdány közötti erdőt járva gyakran találkozhatunk Péterfy Lászlóval, amint éppen gombászik, fákat rajzol vagy állatok elhullajtott csontjait gyűjti, melyeket felhasználva a természet látszólag rendezetlen elemeiből új rendet teremt: antropomorf vagy zoomorf formák alakítva új, sosem látott, de a természetbe belerajzolt kincseket hoz felszínre. Vagy csak egyszerűen az unokái számára farag belőlük játékokat.

Péterfy László egy szélvédett, napsütötte, fák, virágok és madarak által gazdagon lakott mesebeli helyen él az Áprily-völgyben, ahol a hely névadója – feleségének nagyapja – tette le az alapokat, melyhez 1966-ban, mikor a lelkészcsaládból származó mester áttelepült Erdélyből, magával hozta a Székelyföld szellemét és természetességét, amely alapvetően meghatározza az életét, gondolkodását, művészetét, emberekhez való viszonyát.

Bármikor meglátogatom, elmondhatatlan vendégszeretettel fogad. Történeteiben megelevenednek a régmúlt emlékei, számomra is valósággá lesznek. Éppen ez a valóságlátás, ez a természetesség az, amely meghatározza művészetét. Elsősorban festőművész, amit szinte feledtetett gazdag szobrászi tevékenysége. Pedig a műterme tele van olajképeivel, akvarelleivel, grafikáival, melyek olyan biztos rajztudásról, látásmódról árulkodnak, ami keveseknek adatik meg.

Magyarországra települése után addigi pedagógusi és festészeti tevékenységét fokozatosan a szobrászat váltotta fel. Budapesten nagybátyja, Dabóczy Mihály szobrászművész műhelyében kezdett dolgozni, ám ezt a váltást teljesen természetesen élte meg. Saját maga így vall erről: „A kő és a fa, melyekből szobrokat formáltam, nem a felfedezés, hanem a visszatalálás izgalmát hozta. Gyermekekorom, melyet Nyárádselyén, a hajdani Marosszék hegyekkel zárt falujában éltem, hamarabb ismertem meg a bicskával, mint a ceruzával.”

Az 1970-es évektől a népi mesterségeket támogató és újraélesztő mozgalom egyik fontos szervezője, Makovecz Imrével a budai Várban szervezett mesterségek ünnepének kezdeményezője, valamint a Velemi

Faragóház alapítója, ahol meghonosította az erdélyi gyökerű kalákaszellemet. Népművészeti faragó táborokat szervezett és vezetett, melyek alkotásait Visegrád a mai napig is őrzi a Mogyoróhegyen. (Babuka, játszótéri hinta, sasfa.)

Makovecz Imre alkotótársa. Számos különleges mű őrzi szellemüket. Egyik nagy erejű közös munkájuk a Tabánban – engedély nélkül – felállított emlékmű azok emlékére, akik nem haltak meg, de akiknek az életét tönkretették 1944-et követően. A Csodaszarvas és Égberagadás szobrai gazdagítják a Sárospataki Művelődési Ház előtti teret, feltámadt Krisztus-szobrai még magasabbra emelik a tekintetünket a síófoki és paksi templomban. A győri bencés gimnázium tetőterébe pedig Wim Wenders angyalai néznek be az ablakon.

Akár a kolozsvári, a kibédi Bethlen Gábor erdélyi fejedelemről készült szobrait, akár a Budapesten álló Kós Károly- vagy Wekerle Sándor-szobrokat, vagy az 56-os emlékműveit tekintjük, alkotásaiban az alakok, a formák érezhetően engedelmeskednek a szellem erejének: a fejedelem, a miniszterelnök, a polihistor megformálása, akár a gyökerek – melyekből új élet sarjad – szétfeszítik az anyagot. A Wekerle-telepi Kós Károly-szobor leeresztett, de erőteljes kézfeje megrendíthetetlen alkotószellemet idéz, kifejezi egyszerű alakjának mérhetetlen gazdagságát, erejét. Az itt felállított I. Károly-szobor is határozott, nemes fejtartásával azt a méltóságot és szolgálatot fejezi ki, mellyel Makovecz Imre és barátja, Péterfy László munkáikkal Visegrádot is gazdagították. A mester mindegyik szobra titkot őrzi: az Isten szépségét, mely ott van mindenben. Péterfy László alkotásai kaput nyitnak a titok, a transzcendens felé, de úgy, hogy nem hagyja az embert bizonytalanságban, nem bújik az absztrakció mögé, többet sejtetve, mint amennyi felismerhető a valóság ezen oldaláról. Figurális kompozíciói hitelesen tanúskodnak a művészet feladatáról: egy pillanatra hagy bennünket a szobor, az anyag mögé látni, de semmit sem ad készen, vagy helyez érthetetlen távolságba.

Péterfy László egész élete ösztönösen a művészet megtartására összpontosul. Gyökerei, családja révén a művészet minden területéből képes meríteni, és az élményt átforgatva mindenki számára továbbadni. Két évtizeden át az erdélyi temetőket járta, gyűjtötte a sírjeleket, és rájött, hogy azok pont olyanok, mint a kapuk díszítményei. Ami nem is csoda, hiszen mind a kettő bejárat... Életének, művészetének, a népművészetet újra fellelkesítő kezdeményezéseinek, gyűjtőútjainak jelentőségét Makovecz Imre így fogalmazta meg 1983-ban: „Fel kell tárnunk a nemzeti kultúra történelmi forrásait, egy új közösségi kultúra ösképeit, ahogyan Bartók, Kodály, Bárdos, Ádám és mások tették a zenében, ahogy Orbán Balázs, Malonyay, Huszka, Pap Gábor, Péterfy tették a néprajz területén. Ahogyan zenei ösnyelvünk beépült az emberiség szellemi életébe mind a zeneművek, mind a szolfézs által, úgy a tárgyi parasztművészet ösnyelvét is új metanyelvűvé kell fejleszteni az építészet területén is.”

A kibédi mellszobor avatásán a református lelkész hangsúlyozta Jézus szavait János evangéliumából, a kenyérszaporítás csodálatos történetéből: „Szedjétek össze a megmaradt darabokat, hogy semmi el ne vesszen”. Ahogy az előbbi Makovecz-idézetből is kitűnik, Péterfy László egész életét átszövi ez a gondolat: a modernizmus jelentésvessztett fragmentumaiból újra és újra összerakni a nagy Egészt, a kerek világot.

A szobor létrejöttében a Kossuth-díjas művészen kívül hálás köszönet illeti: Szaka Vivien szobrászt, Szabó Csaba bronzöntő mestert és kollégáit, a Szentendrei Szoboröntőde munkatársait, Pap Lajos kőfaragó mestert, és az információs plakettért Kacsán György grafikust. Köszönet a szobor zsűrijében részt vevő Kossuth- és Munkácsy-díjas művészeknek: Farkas Ádám szobrászművésznek, a Nemzet Művészeinek, Szok Iván festő- és szobrászművésznek, Rieger Tibor szobrászművésznek, Mihály Gábor szobrászművésznek, és külön köszönet Buzás Gergely régésznek, a Mátyás Király Múzeum igazgatójának.